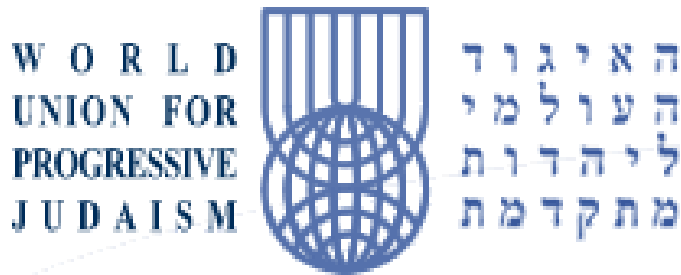

5777

Torah from Around the World

Bedenk altijd: vreugde is niet iets bijkomstigs in je spirituele zoeken. Het is van levensbelang.

Rabbi Nachman van Bratzlav

Sjabbat 19 november 2016 / 18 chesjwan, Wajera, Beresjiet/Genesis 18:1 - 22:24
Tanach: blz. 30 - 41
Haftara: 2 Melachiem/Koningen 4:1 - 37
Tanach: blz. 740 - 743

Commentaar: Rabbijn Zoë Klein is de senior rabbijn van Temple Isaiah in Los Angeles. Zij is auteur van de roman Drawing in the Dust (2009) en heeft artikelen geschreven voor diverse tijdschriften en bundels, zoals The Women's Torah Commentary, Teen Texts, en Holy Ground: A Gathering of Voices on Caring for Creation.

Vertaler: Channa Kistemaker

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Het onhoorbare horen, het onzichtbare zien

Door de hele sidra Wajera heen gebruiken zowel goddelijke als sterfelijke wezens krachtige taal. Even onpeilbaar diep is in dit Toragedeelte het onuitgesprokene. Wajera begint met het verschijnen van de Eeuwige aan Awraham bij de eiken van Mamré, maar er is geen aanduiding dat God spreekt; er is slechts een stille Aanwezigheid. (Beresjiet/Genesis 18:1) Later is er een oorverdovend zwijgen, wanneer Awraham en Jitschak de berg op sjokken en

Awraham op de vraag van de jongen een nogal onduidelijk antwoord geeft: „God zal zichzelf van een offerlam voorzien, mijn jongen.” (Beresjiet 22:8) En dan nog die pijnlijke stilte, waarin Awraham alleen terugkeert en Jitschak lijkt te zijn verdwenen, lichamenlijk ongeschonden, maar ongetwijfeld verwond door mens en God.

In het midden van ons Toragedeelte treffen we het verhaal van Hagar en haar zoon Jisjmaël aan, die verstoten zijn naar de onherbergzame woestijn. Wanneer Hagars zak met water op raakt, loopt zij weg van haar zoon, omdat ze, zegt ze, „niet kan aanzien hoe deze geborene sterft.” (Beresjiet 21:16) Dan roept een engel van God Hagar vanuit de hemel toe en zegt tegen haar: „Wat is er met jou, Hagar? Vrees niet, want God heeft geluisterd naar de stem van de jongen (...).” (Beresjiet 21:17)

In een onderwijzende tekst van de chassidische rabbijn Mendl van Worka vraagt deze zich af, waarom de Tora vertelt dat God de stem van de jongen hoort, terwijl niets erop wijst dat Jisjmaël überhaupt schreeuwt. Hij legt het als volgt uit: „Het antwoord is dat je soms kunt schreeuwen zonder een woord te uiten, en het is juist dát roepen wat tot in de hemel doordringt, hoewel alleen God het hoort.” (*Torah Gems*, samensteller Aharon Yaakov Greenberg, uitg. Yavneh Publishing House, Tel Aviv 1992, blz. 168)

Rabbijn Jerome Malino z.l. vertelde me ooit dat een goede rabbijn iemand is die de niet vergoten traan kan zien en de niet gestelde vraag kan horen. Dat gaat niet alleen op voor een rabbijn, maar voor iedereen in een relatie. Meer dan eens hoor ik een stel tegen elkaar klagen: „Als je echte aandacht voor mij had gehad, dan had je geweten dat ik pijn leed, en had ik het je niet hoeven vertellen!

„Toen opende God haar ogen en zag ze een waterput.” (Beresjiet 21:19) Rabbi Benjamin heeft over Hagar gezegd: „Ga ervan uit dat we allemaal blind zijn, totdat God ons de ogen opent.” (Beresjiet Rabbah 53) De Chidushei HaRim heeft gezegd: „Hieruit kunnen we afleiden dat alles wat iemand nodig heeft voor hem of haar beschikbaar is, maar je moet wel het geluk hebben dat God je de ogen opent.” (*Mei-otzar-mahashavah shel Ha-Hasid*)

Er gebeuren twee wonderen binnen één moment in onze tekst. De stille schreeuw van Jisjmaël wordt gehoord en Hagars ogen worden geopend. Ik denk daarbij aan deze woorden uit het prachtige gedicht van E.E. Cummings (1894-1962):

I thank You God for most this amazing day, I .....(.....now the ears of my ears awake and now the eyes of my eyes are opened).

(E. E. Cummings, *XAIPE*, uitg. Liveright Publishing, New York 2004, blz. 65 of <https://www.youtube.com/watch?v=axH9A28CTjw>).

Het openen van Hagars ogen staat in sterk contrast tot de ervaring van Jitschak. De midrasj brengt Jitschaks blindheid op latere leeftijd in verband met zijn angst op de berg Moria. We lezen: „Toen Jitschak oud geworden was en zijn ogen dof waren geworden van het zien (...).” (Beresjiet 27:1) De midrasj voegt daaraan toe: „van het zien’ (betekent): van de kracht van wat Jitschak zag toen Awraham hem op het altaar bond.” (Beresjiet Rabbah 65:10)

De midrasj vertelt verder dat Jitschak, toen hij opkeek van het altaar en het opgeheven mes zag, ook de engelen zag, die om hem huilden. Hun tranen rolden over de scherpte van het mes, recht in zijn wijdopen ogen.

De eerste keer dat Hagar zich verdwaald en angstig in de woestijn bevindt, is zij op de loop voor haar meesteres. Dan antwoordt God op haar smeken en roept zij: „U bent een God van het zien.” (Beresjiet 16:13) Hagar noemt God „de Levende die mij ziet” en noemt de bron waaraan zij zit daarnaar: Beër Lachai Roï , „bron van de Levende die mij ziet.” Wat ziet God dan? Rabbi Aiboe zegt dat deze vorm van zien betekent, dat „je je innerlijk verbindt met hen die zich ongemakkelijk voelen met zichzelf omdat ze beledigd en vernederd zijn.” (Beresjiet Rabbah 45)

Deze beschrijving heeft een diepe betekenis, vooral wanneer we bedenken dat de enige keer dat deze bron nog eens wordt genoemd, staat in de sidra die volgt op Wajera: „Jitschak, die in de Negev woonde, was naar de bron Lachai Roï geweest.” (Beresjiet 24:62) Waarschijnlijk zocht Jitschak dezelfde genezing die Hagar en Jisjmaël hadden gekregen: de verbinding met een God die *hem* ziet en zijn stille lijden *hoort*.

Tegenwoordig, in de schreeuwerige drukte van ons dagelijks leven, letten wij niet op wat stil en onzichtbaar is. We besteden minder tijd aan het lezen van elkanders gezichtsuitdrukking, aan het ontdekken van de niet vergoten traan en het zoeken naar de niet gestelde vraag. We rijden haastig langs de zwervers in onze wijk, in de hoop dat ze onzichtbaar blijven.

De ecooloog David Abram schrijft: „Als je ziet welk een belang er wordt gehecht aan de wind en de adem in de joodse traditie, dan is het niet gek als wij ons afvragen of het monotheïsme van Abraham en zijn nageslacht misschien gedragen werd door een nieuwe manier om de onzichtbare lucht te ervaren. Door een nieuw besef van de eenheid van die onzichtbare aanwezigheid, die zich niet alleen binnenin ons beweegt, maar ook tussen alle dingen door. Die ons leven geeft en spraak, maar ook het gras doet golven en de wolken bijeendrijft . . .” (*The Spell of the Sensuous, uitg. Vintage Books, New York, 1996*)

Wij sluiten ons ook af voor de wereld van de natuur. Abram schrijft verder, dat in de wereld van de Oudheid de atmosfeer gelijk stond aan „de onzichtbare bergplaats van de stemmen van de voorouders, het tehuis van verhalen die nog moesten worden verteld, van geesten en levend bewustzijn; een soort collectief gedeeld veld van betekenis, van waaruit het individuele bewustzijn voortdurend naar voren kwam en waarin het telkens weer verzonk, bij elke in- en uitademing. (...) Nu is de lucht een leeg, onopgemerkt iets.” (*ibid.*)

Onze tekst vertelt ons niet dat God de bron voor Hagar heeft geschapen, maar slechts dat God haar ogen opende, zodat ze haar zag. Misschien liggen levensreddende antwoorden overal voor ons klaar, als we maar oefenen om met meer openheid te zien, en met een grotere gevoeligheid te horen.

Sjema Jisraël, „Luister, Jisraëel.” Ontcijfer het schrift op het schild van de schildpad. Hoor de taal van de stenen. Zie de rimpel in het voorhoofd van je geliefde, telkens wanneer je gedag zegt. Leer het stille tikken van je eigen ritme kennen. De ogen van je ogen zullen zien, de oren van je oren zullen weten: er ligt een bron van goedheid vlak voor je voeten.